

Organizace poznání VI.

13. 11. 2020

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

Ontologie – filosofie a FRBR

- Individua-substance
- Individua-akcidenty
- Individua-vztahy
- Agregáty

w	work	dílo
e	expression	vyjádření
m	manifestation	provedení
i	item	jednotka
p	person	osoba
cb	corporate body	korporace
c	concept	pojem
o	object	objekt
e	event	akce
pl	place	místo

Empirická individua

Substance + akcidenty (to, k čemu odkazuje entita osoba, ol

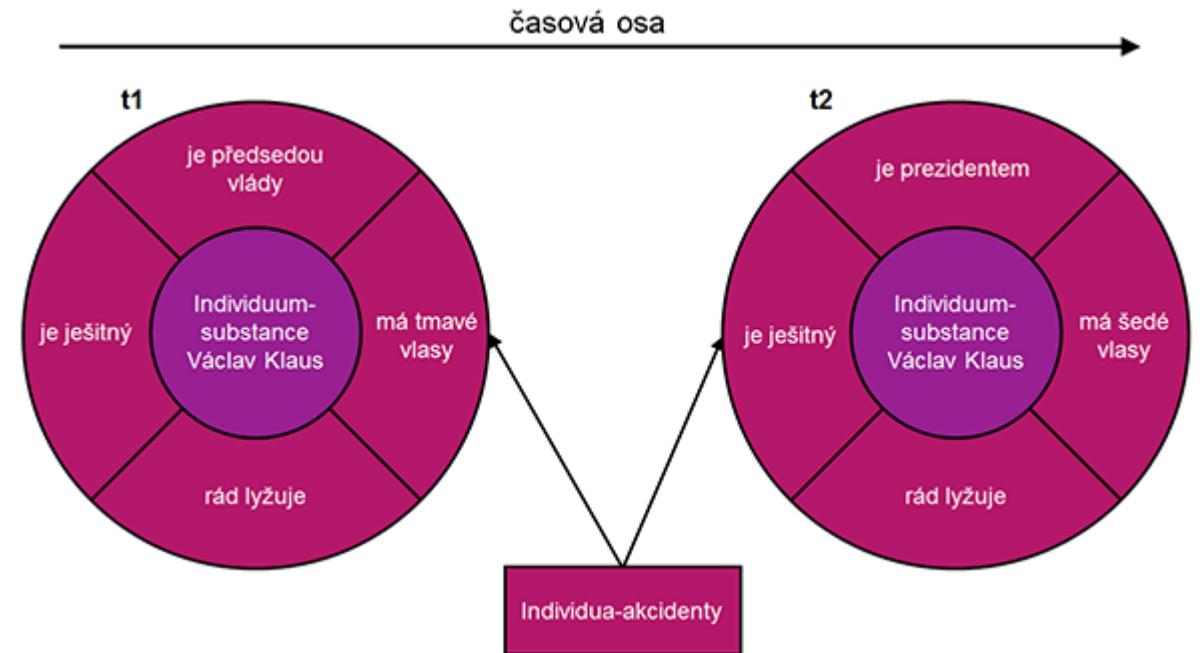

*x je empirické individuum, jestliže 1) x je těleso,
2) každá část tohoto x je jeho část vlastní, a 3)
neexistuje y takové, že x je pravou a vlastní částí
y.*

Absolutní individua

Individuum-substance (osoby)

Individuum-akcident (entita místo, akce, atributy)

Způsob existence individuů

Aktuálně reálná – skutečně jsou (Miloš Zeman, entita osoba)

Potenciálně reálná – mohou skutečně být (syn Michala Lorenze, entita pojem)

Intencionální – jsou nebo mohou být pouze v myšlení (vodník, entita pojem)

Vztahy

Relativní individuum-akcident (vztahy)

Subjekt vztahu

Termín vztahu

Základ vztahu

Realný (všechny složky jsou reálné)

Intencionální (jedna ze složek je intencionální)

Země = subjekt vztahu

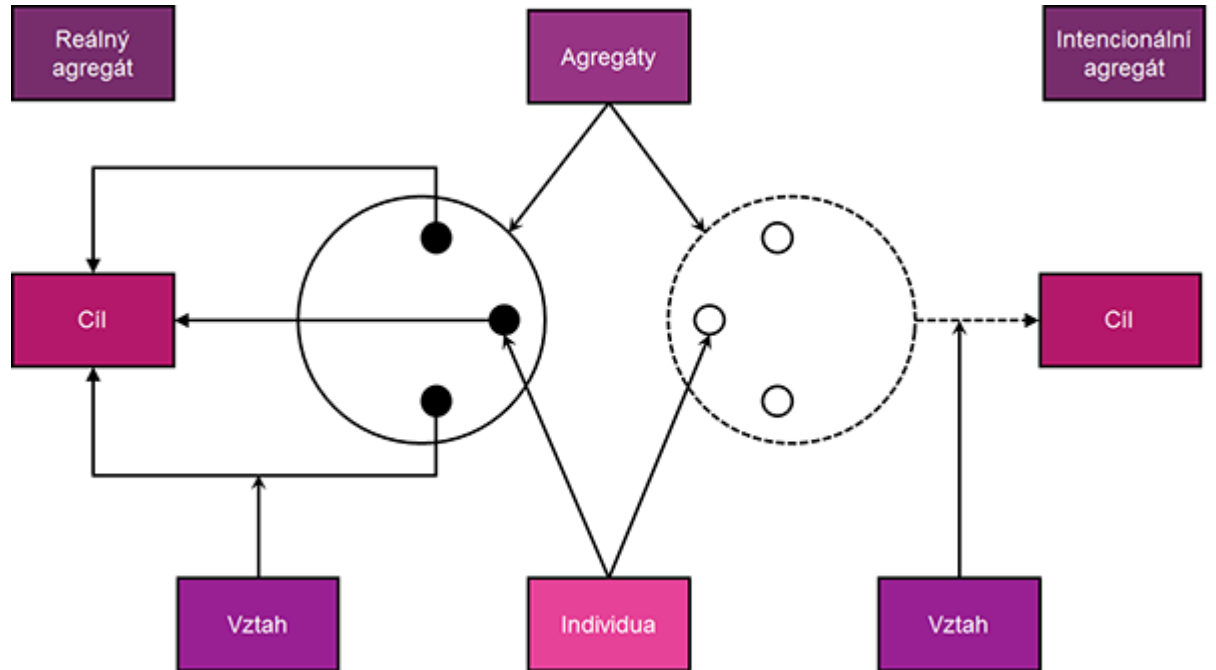
Agregáty

Soubory individuí (dílo, vyjádření, provedení, jednotka, korporace, objekt, akce)

Poutem je společný cíl

Reálný – všechny složky se vztahují k cíli

Intencionální – agregát se vztahuje k cíli jako celek

Entity FRBR

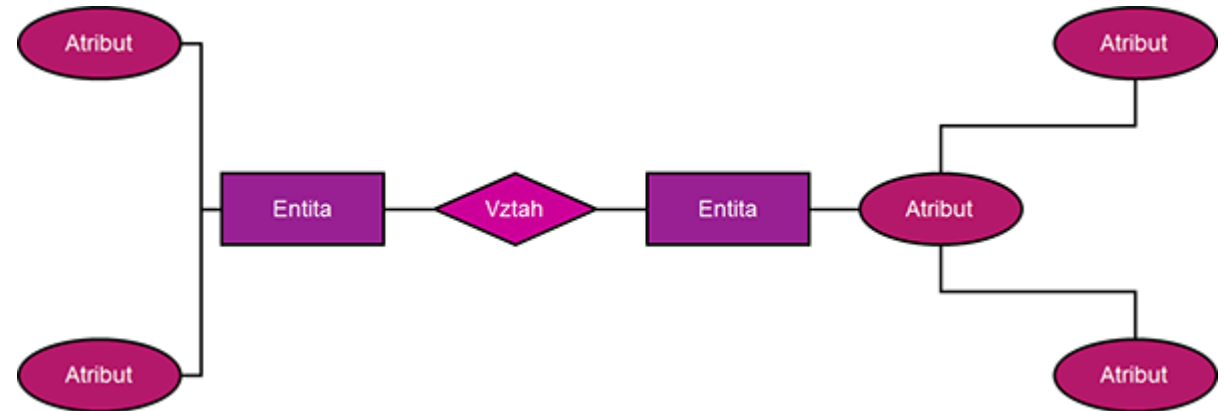
Entity – individua-substance (osoba, objekt),
individua-akcidenty (místo) agregáty
(jednota, korporace, objekt)

Reálné (jednotka, osoba, korporace, objekt,
místo, akce)

Intencionální (dílo, vyjádření, provedení,
pojem)

Atrituty – individua-akcidenty

Vztahy – vztahy (subjekt – entita, termín –
entita, základ – vlastnost subjektu)

Rozdělení znaků a věcí

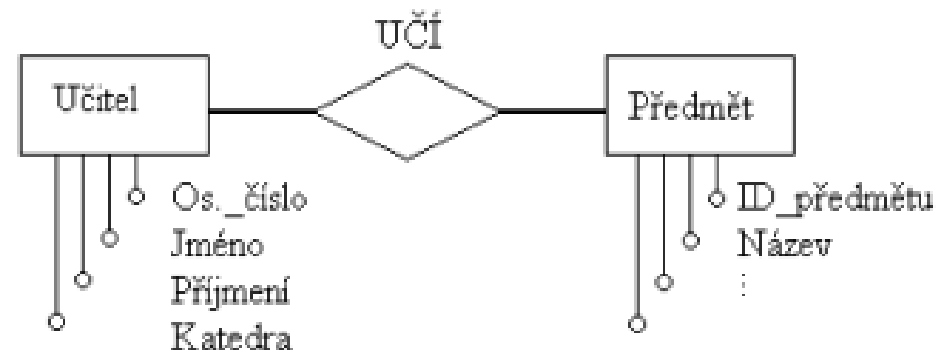
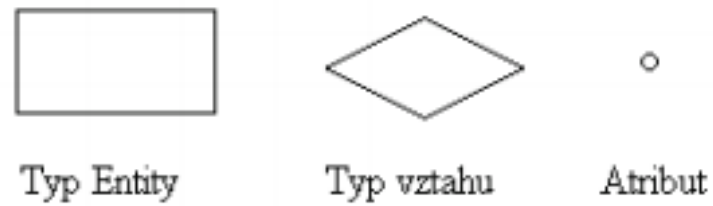
ZNAKY	obecné	<i>instrumentální</i>	klasifikační termín: „člověk“	charakterizační termín: „rozumný“	typizační termín agregátu: „vysoká škola“	
		<i>formální</i>	2. substance: člověk	2. akcident: rozumný	typ agregátu: vysoká škola	
	kolektivní	<i>instrumentální</i>			vlastní jméno agregátu: „Masarykova univerzita“	
		<i>formální</i>			pojem agregátu: pojem Masarykovy univerzity	
	singulární	<i>instrumentální</i>	vlastní jméno substance: „Petr“	vlastní jméno akcidentu: „Petrova inteligence“		
		<i>formální</i>	pojem konkrétní substance: pojem Petra	pojem konkrétního akcidentu: pojem Petrovy inteligence		
	VĚCI			1. substance: Petr	1. akcident: Petrova inteligence	agregát: Masarykova univerzita

Bibliografický záznam a FRBR

w	work	<i>dílo</i>
e	expression	<i>vyjádření</i>
m	manifestation	<i>provedení</i>
i	item	<i>jednotka</i>
p	person	<i>osoba</i>
cb	corporate body	<i>korporace</i>
c	concept	<i>pojem</i>
o	object	<i>objekt</i>
e	event	<i>akce</i>
pl	place	<i>místo</i>

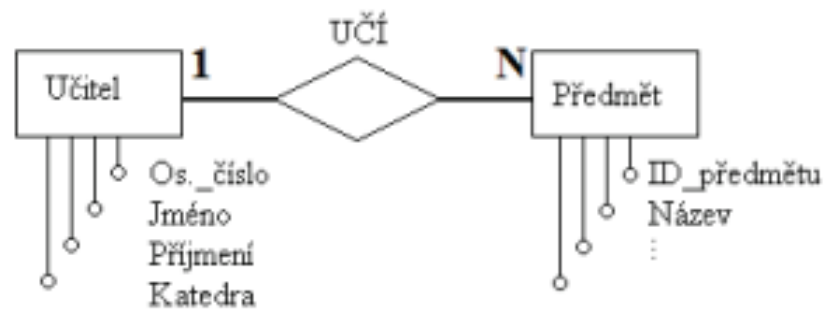
	Instrumentální znaky		Formální znaky	
Meta-znaky	Bibliografický záznam		Koncept bibliografického záznamu	
Znaky	i	m	e	w
Věci	Substance p o		Individua pl e	
	Akcidenty e		Agregáty pl e cb o	

Entitně-relační model

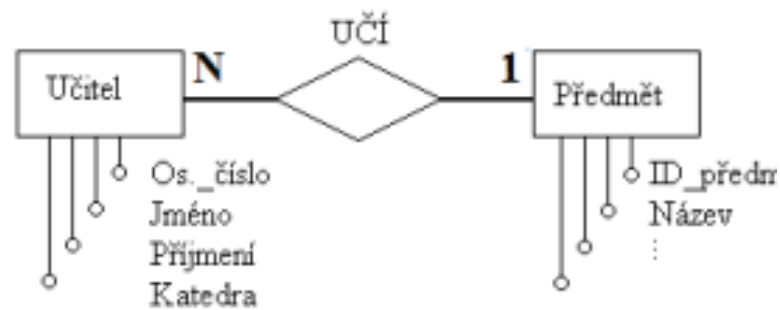

Kardinalita vztahu

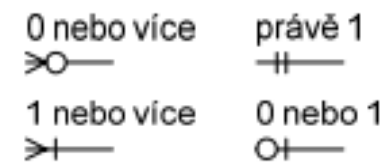
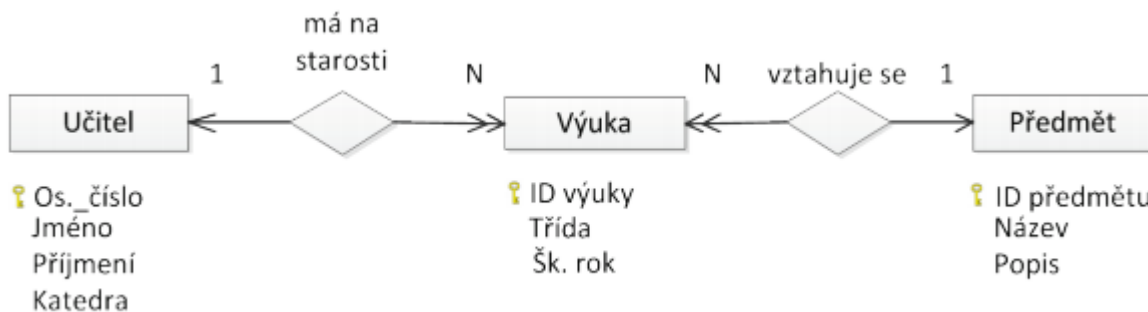
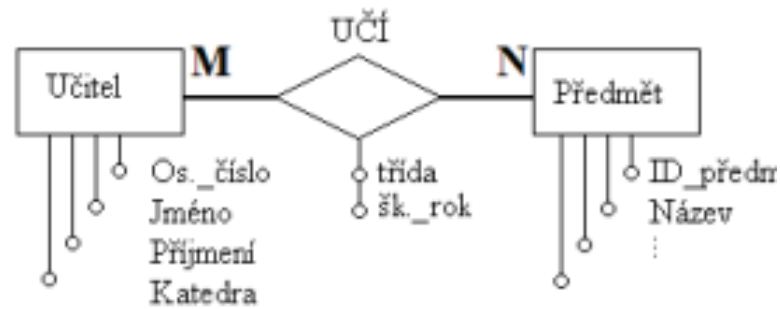
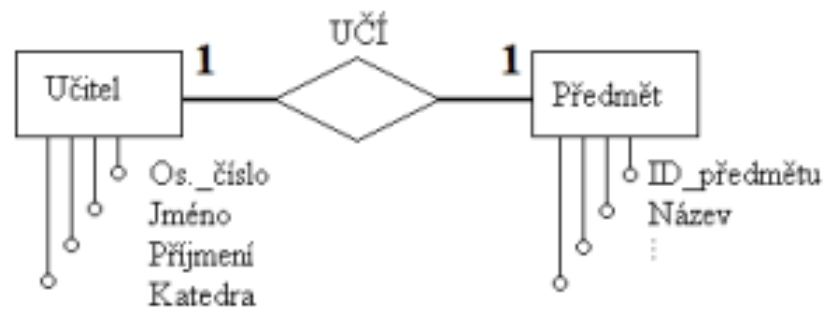
- 1:1
- N:1
- 1:N
- M:N

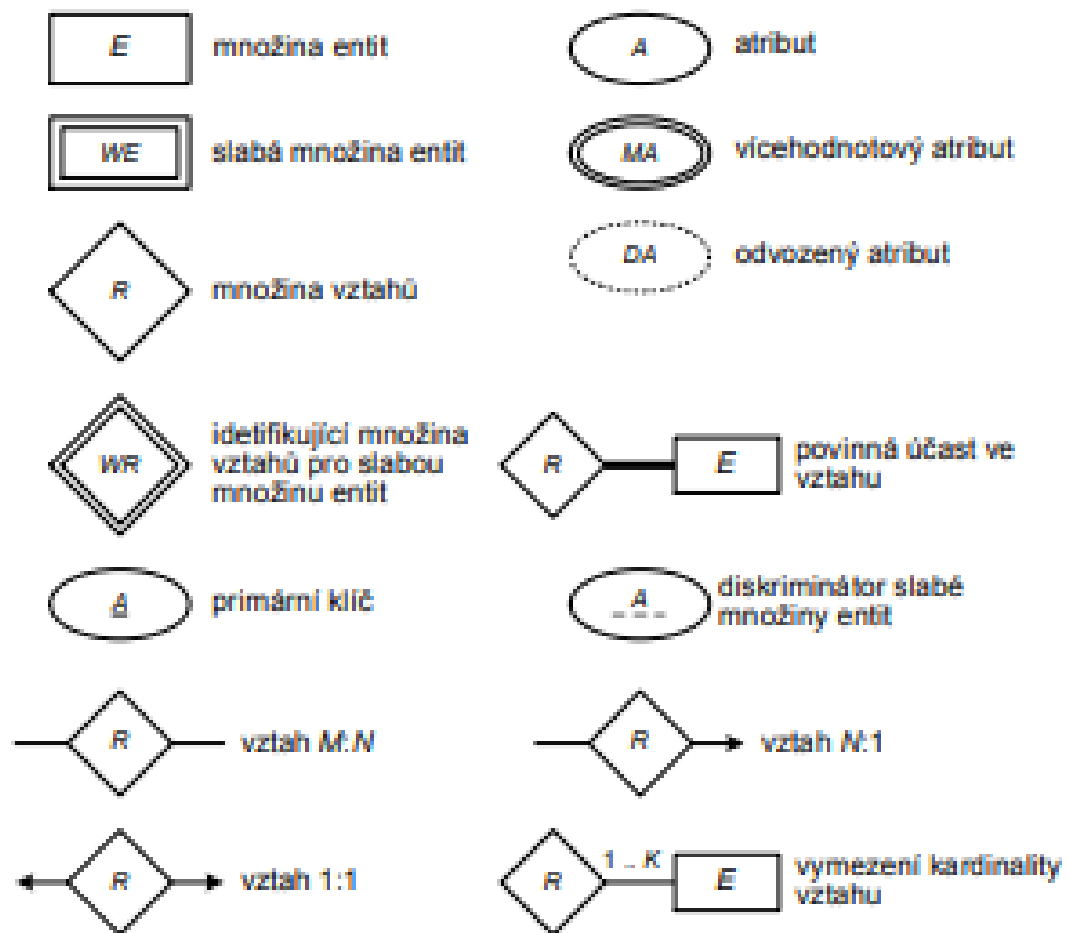
A)

B)

Hlavní znaky

FRBR

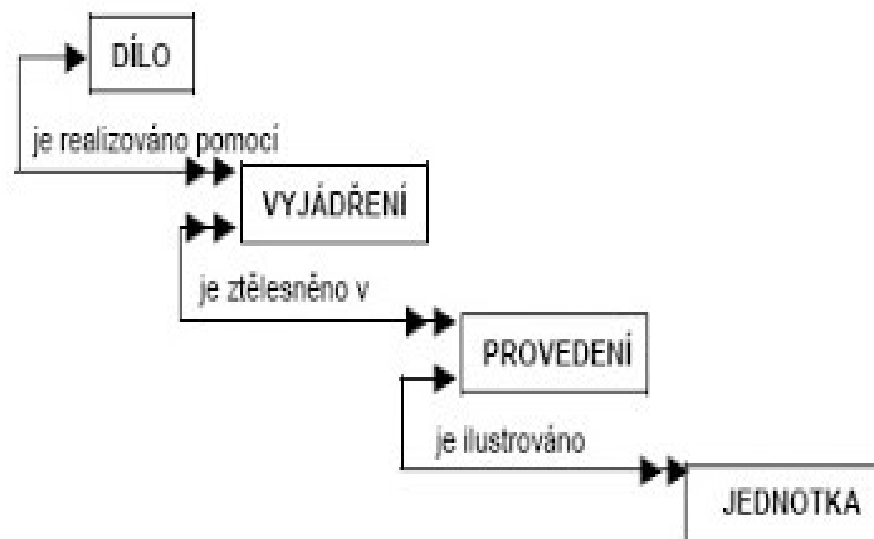
- Entity
- Atributy
- Vztahy

Entity

- Entity 1 (subjekt i termín vztahu)
  - Dílo
  - Vyjádření
  - Provedení
  - Jednotka
- Entity 2 (termíny vztahu)
  - Osoba
  - Korporace
- Entity 3 (termíny vztahu)
  - Pojem
  - Objekt
  - Akce
  - Místo

Entity 1 – I

- Dílo (nemateriální, intelektuální a umělecký obsah, nejvyšší rod, Dantova Božská komedie)
- Vyjádření (nemateriální, dodaná určitá nehmotná forma – jazyk, nejnižší rodový pojem, Dantova Božská komedie v Mikešově českém překladu)
- Provedení (obecně chápaná hmota, konkrétní vydání, druhový pojem, Dantova Božská komedie vydaná v českém překladu v nakladatelství Academia v roce 2009)
- Jednotka (individuum, konkrétní exemplář *Božské komedie* vydané v roce 2009 nakladatelstvím Academia, který vlastní knihovna FF MU a který má přírůstkové číslo 2570911899)

Entity 1 - II

- Platí, že předmětem bibliografického záznamu je *provedení* jako entita-druh.
- *Jednotky* jsou rozsahem provedení. Vyjádření a dílo jsou o provedení predikovatelné jako jeho metafyzické části.
- Prostřednictvím provedení je *dílo* a *vyjádření* vypovídáno o jednotkách.
- Božská komedie *vydaná v roce 2009* nakladatelstvím Academia (*provedení*) je ztělesněním českého překladu Božské komedie *pořízeného Vladimírem Mikešem (vyjádření)*.
- *Mikešův český překlad* Božské komedie (*vyjádření*) je realizací *Dantovy Božské komedie (dílo)*.

Dílo

- Dílo je abstraktní entita. Reálně existuje vždy jen v určitých vyjádřeních, které je možné chápat jako způsob kódování daného díla.
- Právě formální způsob realizace je tím, co dělá z díla jeho jednotlivá vyjádření.
- Pokud však dochází ke značné modifikaci intelektuálního a uměleckého obsahu díla, je třeba považovat danou entitu za nové dílo - ne pouze za jeho vyjádření.
- Hranice mezi prostým vyjádřením díla a novým dílem není zcela ostrá. Revize, aktualizace, překlady apod. jsou vyjádřením téhož díla.

Příklady z FRBR

- **w1** Henry Gray: *Anatomy of the human body*
  - **e1** text a ilustrace pro první vydání
  - **e2** text a ilustrace pro druhé vydání
  - **e3** text a ilustrace pro třetí vydání
- **w1** J. S. Bach: *The art of the fugue*
  - **e1** skladatelova partitura pro varhany
  - **e2** úprava pro komorní orchestr Anthony Lewise

Dílo – změna intelektuálního obsahu

- Pokud dojde k výrazným změnám intelektuálního a uměleckého obsahu, jako je tomu v parafrázích, adaptacích pro děti, parodiích, variacích na dané téma, převodu jednoho uměleckého žánru do druhého a podobně vznikají nová samostatná díla.
- **w1** William Shakespeare: *Romeo and Juliet*
- **w2** film Franca Zeffirelliho *Romeo and Juliet*
- **w3** film Baz Luhrmanna *William Shakespeare's Romeo and Juliet*

Vyjádření

- **Vyjádření.** Vyjádření je způsob, jakým je dílo realizováno prostřednictvím formálních, výrazových prostředků.
- Vyjádření je umělecká či intelektuální forma, které nabývá dílo vždy, když je realizováno.
- Nové vyjádření je výsledkem vždy, když dojde ke změně formy - kódování. Různých vyjádření nabývá dílo v různých jazykových mutacích.

Příklady z FRBR

- **w1** Ellwanger: *Tennis--bis zum Turnierspieler*
  - **e1** původní německý text
  - **e2** anglický překlad Wendyho Gilla
- **w1** Franz Schubert: *Trout quintet*
  - **e1** skladatelova partitura
  - **e2** hrají Amadeus Quartet a Hephzibah Menuhin na klavír
  - **e3** hrají Cleveland Quartet a Yo-Yo Ma na violoncello

Provedení

- **Provedení.** Provedení je fyzická podoba vyjádření díla.
- Provedením je dokument (kniha, časopis, mapa, plakát, zvukový záznam, videozáznam, CD-ROM, smíšený dokument).
- V jeho rozsahu jsou všechny hmotné dokumenty, které zachovávají stejný intelektuální obsah a stejnou fyzickou podobu.
- Provedením je například kniha *Telč : město příběhů*. V jeho rozsahu jsou všechny vydané exempláře (1000 ks). Změna fyzické formy znamená vznik nového provedení.

Příklady z FRBR

- **w1** Harry Lindgren: *Geometric dissections*

- **e1** původní text
nazvaný *Geometric dissections*
  - **m1** kniha publikovaná v roce 1964 v nakladatelství Van Nostrand
- **e2** revidovaný text
nazvaný *Recreational problems in geometric dissections...*
  - **m1** kniha publikovaná v roce 1972 v nakladatelství Dover

- **w1** *The Wall Street Journal*

- **e1** východní vydání
  - **m1** tištěná forma východního vydání
  - **m2** východní vydání na mikrofilmu
- **e2** západní vydání
  - **m1** tištěná forma západního vydání
  - **m2** západní vydání na mikrofilmu

Jednotka

- Jde o konkrétní dokument, individuum či konkrétní agregát.
- Z hlediska intelektuálního obsahu a fyzické formy se shoduje s provedením.
- Jde o materiální objekt či objekty vyskytující se v určitém čase na určitém místě.
- Je rozsahem provedení.

Příklady z FRBR

- **w1** Ronald Hayman: *Playback*

- **e1** autorův text připravený k vydání

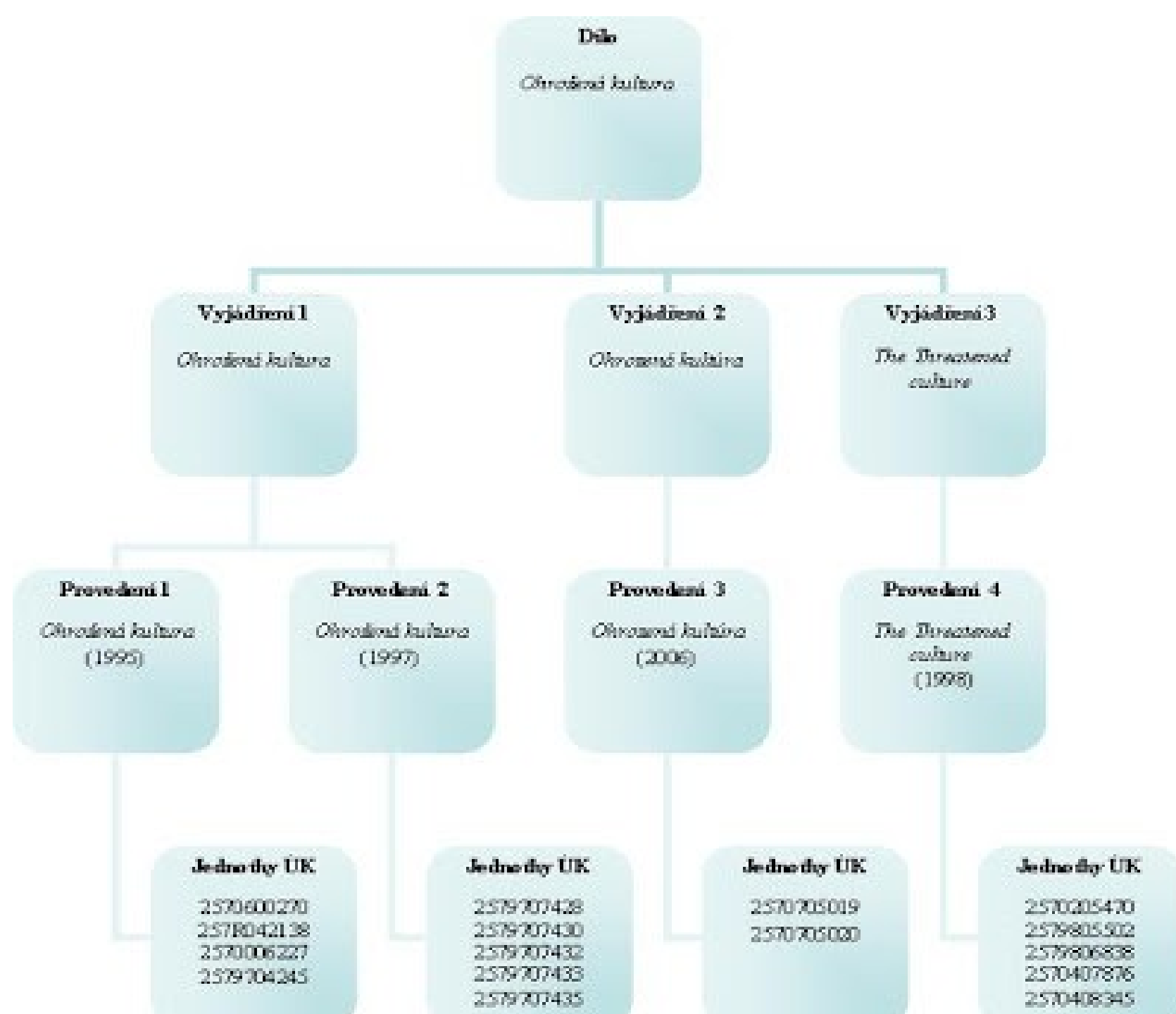
- **m1** kniha publikovaná v roce 1964 v nakladatelství Davis-Poynter
  - **i1** autorizovaný výtisk

- **w1** Allan

- Wakeman: *Jabberwocky*

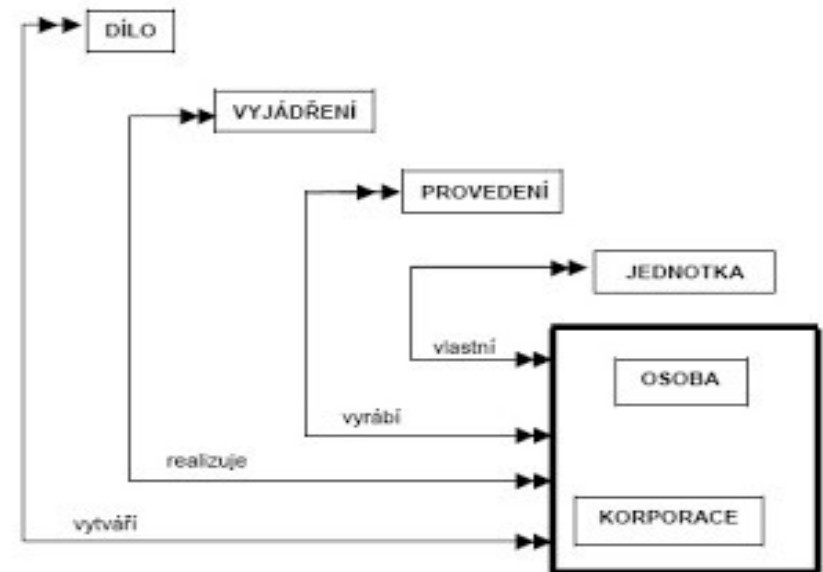
- **e1** autorův návrh hry a pokyny

- **m1** hra a doprovodné pokyny pro učitele, vydané v roce 1974 v nakladatelství Longman
  - **i1** kopie, u níž chybějí pokyny pro učitele

Entity 2 – I

- Osoba (individuum-substance)
- Korporace (agregát)
- Figurují jako termíny vztahu tam, kde entity 1 jsou subjekty
- Vztahy:
  - je vytvářen,
  - je realizován,
  - je vyroben,
  - je vlastněn.

Entity 2 - II

- Božská komedie *je vytvořena Dantem Alighierim.*
- Božská komedie *je realizována v českém překladu Vladimírem Mikešem.*
- Božská komedie *v Mikešově českém překladu je vyrobena (vydána) nakladatelstvím Academia.*
- Božská komedie *v českém překladu vyrobená nakladatelstvím Academia je vlastněna ÚK FF MU.*

Ve chvíli, kdy vyhledáváme v rejstříku, je samozřejmě možné chápat osoby a korporace jako subjekty vztahu a entity první skupiny jako termíny.

- *Dante Alighieri vytvořil Božskou komedii.*
- *Vladimír Mikeš realizoval český překlad Božské komedie.*
- *Nakladatelství Academia vyrobilo (vydalo) Božskou komedii v Mikešově českém překladu.*
- *ÚK FF MU vlastní exemplář Božské komedie vydané nakladatelstvím Academia.*

Osoba

- Jde o jednotlivé reálné osoby (rozumná individua), které buď existují v tomto čase v aktuální světě, nebo v aktuálním světě v určitém okamžiku existovaly.
- Osoby jsou buď odpovědné za vytvoření či realizaci díla, nebo jsou předmětem díla.

Příklady z FRBR

- **p1** Margaret Atwood
- **p2** Hans Christian Andersen
- **p3** Victoria (britská královna)
- **p4** Anatole France

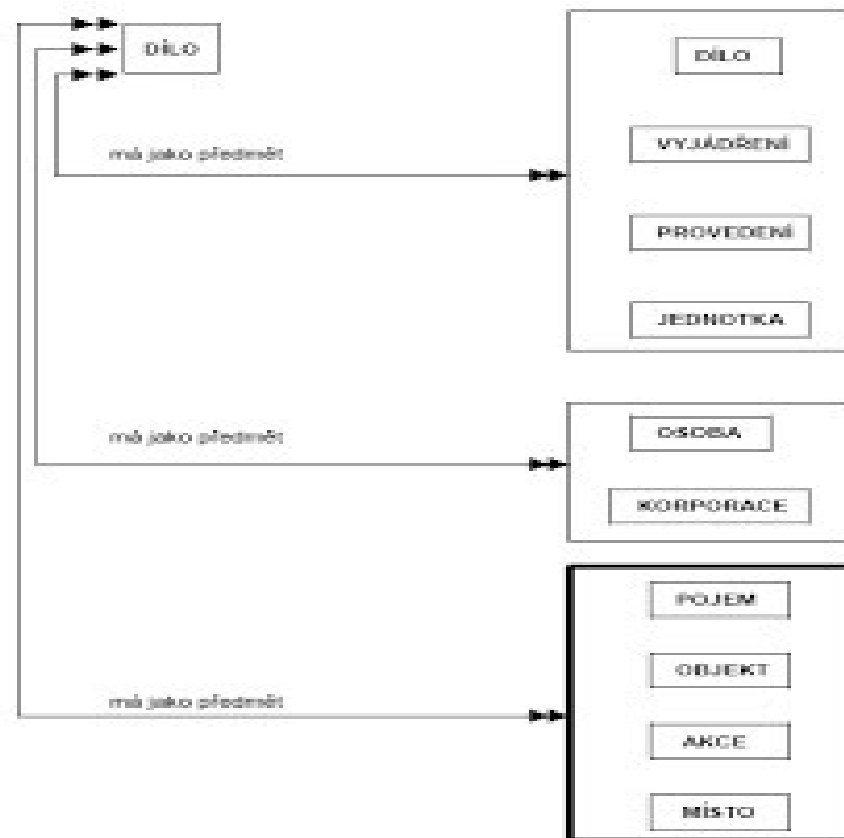
Korporace

- Jde o skupiny jednotlivců (jednoduché agregáty) nebo o skupiny organizací (složené agregáty).
- **cb1** Museum of American Folk Art
- **cb2** BBC Symphony Orchestra
- **cb3** Symposium on Glaucoma
- **cb4** Regional Municipality of Ottawa-Carleton

Entity 3 - I

- Entity třetího typu jsou tím, co entity první skupiny jako znaky označují. Dílo může pojednávat o entitách prvního a druhého typu a zvláštních entitách typu třetího.

Entity 3 - II

- *Božská komedie je o pojmech pekla, očistce a ráje.*
- *Dílo Pražský hrad ve fotografii je o Pražském hradu.*
- *Dílo Information Ecology and Libraries je sborník konference Information Ecology and Libraries.*
- *Dílo Ekonometrický model determinant cen nemovitostí v Brně se týká města Brna.*

Pojem

- Pojem je abstraktní představa nebo myšlenka (formální znak), který předmětem díla.
- **c1** ekonomie
- **c2** romantismus
- **c3** hydroponie
- **c4** ekonomická teorie, že snížení daní vede k větší ekonomické aktivitě

Objekt

- Objekt je hmotný předmět reálného světa.
  - Z ontologického hlediska může jít o individuum nebo o agregát.
  - Objekty jsou předmětem katalogizovaného díla.
- **o1** Buckinghamský palác
  - **o2** *Lusitanie*
  - **o3** Apollo 11
  - **o4** Eiffelova věž

Akce

- Jde o činnost nebo událost.
  - Pod tento pojem spadají historické události, epochy, časová období.
  - Může být akcidentem nebo i agregátem.
- **e1** stávka dělníků v Garmentu
  - **e2** bitva o Hastings
  - **e3** doba osvícenství
  - **e4** devatenácté století

Místo

- Je chápáno široce jako něco ve vztahu k prostoru (může být akcidentem nebo i agregátem).
  - Místo může být zemské i mimozemské, současné i historické, definované geograficky nebo geopoliticky.
  - Takto chápané místo je předmětem díla.
- **pl1** Howard Beach /pobřeží/
  - **pl2** The Alacran Reef /útes/
  - **pl3** Morey Peak Wilderness Study Area /oblast/
  - **pl4** Bristol /jurisdikce/